

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

**Działania Rzecznika Praw Obywatelskich
na rzecz ochrony praw migrantów
w latach 2010 - 2015**

- wyzwania i osiągnięcia

Warszawa 2015

Redakcja:

Katarzyna Łakoma – Dyrektor Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego
BRPO

Autor:

Marcin Sośniak - główny specjalista w Zespole Prawa Administracyjnego i
Gospodarczego BRPO,

Art. 208 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

Art. 80 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Art. 1 ust. 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹:

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych, w tym również na straży realizacji zasady równego traktowania.

Art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich:

W sprawach o ochronę wolności i praw człowieka i obywatela Rzecznik bada, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw, nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej.

Art. 18 pkt 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich:

Przepisy ustawy dotyczące ochrony wolności i praw człowieka i obywatela stosuje się odpowiednio do osób niebędących obywatelami polskimi, znajdujących się pod władzą RP – w zakresie przysługujących im wolności i praw.

¹ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2014 r. poz. 1648).

Wprowadzenie.

Ochrona praw migrantów przybywających i przebywających na terytorium Polski była jednym z priorytetów wyznaczonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich na początku kadencji. Wybór ten Rzecznik uzasadnił, przede wszystkim, szczególnym narażeniem tej grupy na przejawy dyskryminacji i ksenofobii, wynikające czy to z odmierności kulturowej, która, choć nie powinna, w dalszym ciągu bywa postrzegana jako cecha negatywna, czy też z nieznajomości polskich realiów, języka, a przede wszystkim obowiązującego prawa. Poniższe zestawienie podsumowuje działania Rzecznika Praw Obywatelskich w sferze ochrony praw cudzoziemców i wskazuje na pozytywne zmiany, jakie udało się w tej dziedzinie osiągnąć dzięki podejmowanym przez Rzecznika interwencjom.

I. Sprawy generalne oraz zmiany systemowe, zainicjowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

1. Abolicja dla cudzoziemców przebywających w Polsce bez wymaganych prawem zezwoleń, przeprowadzona w 2012 roku.

Tuż po rozpoczęciu kadencji Rzecznik Praw Obywatelskich przyjrzał się sytuacji tych cudzoziemców, którzy od wielu lat zamieszkiwali w Polsce bez wymaganych prawem zezwoleń pobytowych, a mimo to koncentrowali tutaj swoje życie, podejmowali pracę i integrowali się z polskim społeczeństwem, tworząc przy tym silne więzi z naszym krajem. W konsekwencji Rzecznik uznał, że uchronienie takich osób przed deportacją, która niewątpliwie naruszałaby ich prawo do ochrony życia rodzinnego lub prywatnego, wymaga szczególnego rozwiązania, jakim jest wprowadzenie abolicji dla cudzoziemców przebywających w Polsce nielegalnie.

Rzecznik był jedną z pierwszych instytucji, która apelowała o przeprowadzenie kolejnej abolicji (wcześniej takie akcje organizowane były w latach 2003 i 2007). Swoją opinię co do kształtu abolicji Rzecznik przedstawił m.in. w wystąpieniu skierowanym w czerwcu 2011 r. do ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji². W konsekwencji resort ten podjął stosowną inicjatywę i ostatecznie, w dniu 28 lipca 2011 r. Sejm przyjął *ustawę o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy o cudzoziemcach*³. **Ustawa, która weszła w życie 1 stycznia 2012 roku, wprowadziła abolicję dla cudzoziemców przebywających w Polsce nielegalnie, spełniając przy tym większość postulatów Rzecznika.**

Akcja abolicyjna przyniosła rezultaty w postaci większej liczby wniosków, a co za tym idzie większej liczby wydanych decyzji, niż obie poprzednie akcje tego typu. Do końca sierpnia 2012 r., zarejestrowano

² Wystąpienie z dnia 21 czerwca 2011 r. (znak RPO-R-071-27/11).

³ Dz.U. z 2011 r. Nr 191, poz. 1133.

bowiem ponad 9500 wniosków. Wydanych zostało łącznie 7535 decyzji, z czego ok. 4500 było pozytywnych. I choć liczba ta niewątpliwie była niższa niż domniemywana liczba cudzoziemców zamieszkujących w Polsce nielegalnie, to jednak można było uznać, że **akcja abolicyjna spotkała się z dużym zainteresowaniem wśród cudzoziemców, a wymogi uzyskania zezwolenia pobytowego w trybie abolicji, o co postulował Rzecznik Praw Obywatelskich, okazały się stosunkowo łatwe do spełnienia.**

2. Realizacja prawa małoletnich cudzoziemców do edukacji.

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przeprowadził nowatorskie badania nad dostępem małoletnich cudzoziemców do edukacji. Pracownicy Biura RPO odwiedzili kilkanaście szkół podstawowych i gimnazjów, wybrane ośrodki dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, w których cudzoziemcy starający się o ten status otrzymują pomoc socjalną, oraz ośrodki strzeżone, gdzie także przebywać mogą małoletni cudzoziemcy. Wyniki badań opisane zostały w raporcie pt. „Realizacja prawa małoletnich cudzoziemców do edukacji”, przesłanym, wraz z wystąpieniami Rzecznika, Ministrowi Edukacji Narodowej, Ministrowi Spraw Wewnętrznych, Szefowi Urzędu ds. Cudzoziemców i Komendantowi Głównemu Straży Granicznej⁴.

W raporcie Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał m.in. na istotne naruszenie prawa do nauki, wynikającego z art. 70 Konstytucji RP, w przypadku małoletnich cudzoziemców umieszczanych w ośrodkach strzeżonych. Ta grupa małoletnich jest bowiem całkowicie wykluczona z powszechnego systemu edukacji. Nauczanie dzieci w ośrodkach strzeżonych nie zostało uregulowane w żadnych przepisach prawa oświatowego, odbywa się wyłącznie na podstawie porozumienia Straży Granicznej, szkół publicznych oraz władz oświatowych, a zatem zależy tylko od woli i możliwości tych instytucji, i nie realizuje żadnej podstawy

⁴ Wystąpienia z dnia 16 czerwca (do MEN) i 16 lipca 2014 r. (do MSW, KGSG i Szefa UdsC) (nr V.540.11.2014.MS).

programowej. W tej sytuacji **Rzecznik uznał za konieczne, w pierwszej kolejności, stworzenie regulacji prawnych, które określą zasady, na jakich ta grupa małoletnich będzie realizować swoje prawo do nauki. Głównym postulatem Rzecznika było przy tym umożliwienie dzieciom z ośrodków strzeżonych pobierania nauki w szkołach powszechnych, na zasadach obowiązujących wszystkich innych cudzoziemców korzystających w Polsce z prawa do nauki.**

Zainteresowanie Rzecznika Praw Obywatelskich realizacją prawa cudzoziemców do edukacji przyniosło już pierwsze rezultaty. Jeszcze w trakcie prowadzonych przez Rzecznika badań Straż Graniczna wytypowała dwa ośrodki strzeżone, w Kętrzynie i Białej Podlaskiej, do których przyjmowani mogą być małoletni cudzoziemcy w wieku szkolnym. W ośrodkach tych przygotowano i odpowiednio wyposażono sale lekcyjne, a zajęcia prowadzą nauczyciele szkół publicznych.

W dniu 23 kwietnia br., w reakcji na kolejne wystąpienie Rzecznika⁵, resort edukacji zorganizował spotkanie z udziałem przedstawicieli Komendy Głównej Straży Granicznej, funkcjonariuszy SG pełniących służbę w ośrodkach strzeżonych w Białej Podlaskiej i Kętrzynie, a także dyrektorów szkół podstawowych oraz kuratorów oświaty z woj. mazowieckiego i warmińsko - mazurskiego. W spotkaniu uczestniczył również pracownik Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego Biura RPO. Wszystkie problemy, na które zwracali uwagę uczestnicy spotkania, pokrywały się z tymi, które szczegółowo zostały opisane w raporcie Rzecznika. Poparcie znalazła także część przedstawionych przez Rzecznika rekomendacji. W nawiązaniu do tych rekomendacji przedstawiciel MEN zadeklarował, że **resort edukacji podejmie prace nad stworzeniem ram prawnych nauczania małoletnich cudzoziemców przebywających w detencji.**

⁵ Wystąpienie RPO z 9 lutego 2015 r. (nr V.540.11.2014.MS).

3. Poprawa warunków w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców.

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przeprowadził także krytyczną analizę przepisów prawa, regulujących zasady umieszczania i pobytu cudzoziemców w prowadzonych przez Straż Graniczną ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców. Swoje uwagi co do dopuszczalności stosowania detencji wobec cudzoziemców, tak dorosłych, jak i dzieci, oraz panującego w ośrodkach strzeżonych reżimu Rzecznik kierował do Ministra Spraw Wewnętrznych⁶. Szczególną uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał na:

- konieczność wprowadzenia do projektowanej wówczas *ustawy o cudzoziemcach* alternatywnych do detencji środków zabezpieczających przebieg postępowania administracyjnego, w którym wobec cudzoziemca orzeczone może zostać wydalenie z terytorium Polski,
- istniejące ograniczenia w korzystaniu przez osadzonych z prawa do spaceru, nakładany na cudzoziemców obowiązek sprzątnięcia pomieszczeń wspólnych i typowo więzienną infrastrukturę ośrodków.

Między innymi **dzięki interwencji Rzecznika, w czerwcu 2013 r. Komendant Główny Straży Granicznej wprowadził w ośrodkach strzeżonych nowe, ujednolicone *porządki wewnętrzne***. Dokument ten spełniał jeden z głównych postulatów Rzecznika i ustanawiał tzw. zasadę „otwartych drzwi”, która zapewniła osadzonym większą swobodę w poruszaniu się po terenie ośrodka, co, w ocenie Rzecznika, stanowi krok ku przekształceniu ośrodków strzeżonych w placówki o charakterze półotwartym. **Nowe *porządki* faktycznie złagodziły panujący w ośrodkach reżim**. Poza zapewnieniem większej swobody poruszania się, zniosły obowiązek noszenia umundurowania przez funkcjonariuszy SG pełniących służbę w tych placówkach, a także zwolniły cudzoziemców z

⁶ Sprawa nr V.542.7.2014.MS.

obowiązku sprzątanania pomieszczeń wspólnych (tj. toalet, korytarzy czy świetlic).

Spełniony również został postulat Rzecznika, dotyczący wprowadzenia alternatywnych do detencji środków, które zabezpieczać będą prowadzone w stosunku do cudzoziemców postępowania zmierzające do zobowiązania ich do powrotu do kraju pochodzenia. Nowa ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁷, która weszła w życie w dniu 1 maja 2014 r., takie środki przewiduje. I tak, w wymienionych w ustawie przypadkach, cudzoziemca podlegającego zatrzymaniu można nie umieszczać w ośrodku strzeżonym, a zamiast tego zobowiązać go do zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu Straży Granicznej, wpłaty zabezpieczenia pieniężnego, przekazania dokumentu podróży do depozytu lub zamieszkiwania w wyznaczonym miejscu. Podobne regulacje znalazły się też w *ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, której przepisy znajdują zastosowanie w sprawach cudzoziemców ubiegających się w Polsce o nadanie statusu uchodźcy.

4. Wprowadzenie zakazu stosowania detencji wobec małoletnich cudzoziemców.

Niezależnie od działań na rzecz złagodzenia reżimu panującego w ośrodkach strzeżonych Rzecznik Praw Obywatelskich występował też do Ministra Spraw Wewnętrznych o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, zmierzającej do ustanowienia całkowitego zakazu umieszczania w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców osób małoletnich oraz osób sprawujących nad nimi opiekę⁸. Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał uwagę, że warunki istniejące w ośrodkach strzeżonych nie są odpowiednie dla dzieci, przez co pobyt w takich placówkach może być dla nich przeżyciem traumatycznym i wpływać negatywnie na ich rozwój psychofizyczny.

⁷ Dz.U. z 2013 r. poz. 1650 ze zm.

⁸ Sprawa nr V.542.32.2014.MS.

O ile Minister nie podzielił wspomnianego postulatu, to jednak **interwencje podejmowane przez Rzecznika przyniosły pewne pozytywne rezultaty**. Po pierwsze, Straż Graniczna wytypowała ośrodki, do których mogą być przyjmowane osoby nieletnie i dostosowała panujące w nich warunki do potrzeb związanych m.in. z edukacją małoletnich. Sytuacja zmieniła się także wraz z wejściem w życie nowej *ustawy o cudzoziemcach*, która wprowadziła środki alternatywne do detencji. Z danych opracowanych na prośbę Rzecznika przez Straż Graniczną wynika bowiem, że **wprowadzenie środków alternatywnych wpłynęło na zmniejszenie liczby małoletnich umieszczanych w ośrodkach o ponad 40 %**.

5. Polityka państwa polskiego wobec migrantów pochodzących z państw Unii Europejskiej.

Badając sprawę pochodzących z Rumunii Romów zamieszkujących na koczowiskach we Wrocławiu i analizując możliwość udzielenia tym osobom pomocy socjalnej Rzecznik zwrócił uwagę na szerszy problem, dotyczący podejścia państwa polskiego do migrantów – obywateli Unii Europejskiej, którzy z różnych przyczyn nie są w stanie uregulować swojego pobytu na terytorium Polski. Cudzoziemcy z krajów członkowskich UE podlegają jednej z podstawowych swobód unijnych, tj. swobodzie przemieszczania się i w tym zakresie korzystają z liberalnych warunków wjazdu i pobytu na terytorium Polski. **Sprawa rumuńskich Romów pokazała jednak, że zdarzają się sytuacje, w których cudzoziemcy przyjeżdżający do Polski w ramach unijnej swobody przemieszczania się nie są w stanie spełnić ustawowych przesłanek do nabycia prawa pobytu na terytorium Polski przez okres dłuższy niż 3 miesiące**. Dotyczy w szczególności osób znajdujących się w złej sytuacji materialnej, niezdolnych do podjęcia zatrudnienia, nie objętych żadnym ubezpieczeniem zdrowotnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich kilkakrotnie zwracał się do Ministra Spraw Wewnętrznych z pytaniem, czy szczególna sytuacja wspomnianej grupy migrantów wymaga podjęcia przez państwo kompleksowych działań, które zmierzałyby do zmiany warunków, na jakich osoby te przebywają w Polsce⁹. Ostatecznie **resort spraw wewnętrznych podzielił zapatrywania Rzecznika i zapowiedział podjęcie prac nad ewentualnymi zmianami legislacyjnymi, które usuną wskazane przez RPO luki w sytuacji prawnej migrantów pochodzących z UE.**

6. Sprawdzenie gotowości państwa polskiego na przyjęcie uchodźców z Ukrainy i wizytacja na polsko – ukraińskim przejściu granicznym w Medyce.

W tej kadencji Rzecznik Praw Obywatelskich stanął w obliczu dramatycznej sytuacji na Krymie i wschodniej Ukrainie oraz groźby rozszerzenia się konfliktu na inne regiony kraju i masowego napływu do Polski osób uciekających przez wojnę i poszukujących ochrony. W trosce o godne przyjęcie uchodźców Rzecznik wystąpił do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz do Komendanta Głównego Straży Granicznej¹⁰ z pytaniem o istniejące scenariusze działań na wypadek gwałtownej fali migracji z Ukrainy. Rzecznik zainteresowany był w szczególności tym, czy właściwe w tym wypadku organy administracji publicznej dysponują odpowiednimi środkami i infrastrukturą niezbędną do tego, aby zapewnić przybywającym osobom należyłą pomoc socjalną. Dzięki podjętej interwencji Rzecznik mógł zapoznać się z przygotowanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych kompleksowym planem działań resortu i służb mu podległych, dotyczącym organizacji przyjmowania i pobytu na terytorium Polski uchodźców z Ukrainy¹¹.

Aktualna sytuacja na Ukrainie stała się także przesłanką do przeprowadzenia wizytacji na polsko – ukraińskim przejściu granicznym w Medyce. Jak się okazało, konflikt na Ukrainie nie wpłynął w sposób znaczący na

⁹ Sprawa nr V.540.1.2014.MS.

¹⁰ V.543.22.2014 z 8 października 2014 r.

¹¹ Pismo z 14 listopada 2014 r.

natężenie ruchu granicznego na przejściu, ani też nie przyczynił się do wzrostu liczby obywateli tego państwa przekraczających granicę z Polską. Wzrosła za to liczba wniosków o nadanie statusu uchodźcy, składanych na granicy przez obywateli Ukrainy. Temu zagadnieniu Rzecznik Praw Obywatelskich poświęcił szczególną uwagę. **Stosowane przez Straż Graniczną procedury przyjmowania wniosków statusowych i zakres pomocy udzielanej osobom decydującym się na złożenie takiego wniosku na granicy ocenione zostały przez Rzecznika pozytywnie.** Jedyne zastrzeżenia budziły warunki, w jakich cudzoziemcy zmuszeni byli oczekiwać na przyjęcie wniosku przez funkcjonariuszy SG. Problem ten miał jednak zostać rozwiązany dzięki otwarciu nowego punktu przyjmowania wniosków.¹²

II. Przykładowe sprawy indywidualne.

1. Sprawa pięcioosobowej rodziny z Mongolii.

W 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich jako pierwszy, jeszcze przed tym, jak tematem zainteresowały się organizacje pozarządowe, przystąpił do sprawy pięcioosobowej rodziny pochodzącej z Mongolii, której po 10 latach zamieszkiwania w Polsce groziła deportacja do kraju pochodzenia. Po spotkaniu z cudzoziemcami, którzy przebywali wówczas w jednym z ośrodków strzeżonych, oraz po szczegółowej analizie akt wszystkich postępowań, jakie toczyły się przed polskimi organami w sprawie dalszego pobytu cudzoziemców w Polsce, **Rzecznik Praw Obywatelskich zdecydował się zgłosić swój udział w postępowaniach prowadzonych przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w przedmiocie przyznania cudzoziemcom statusu uchodźcy. Postępowania te zakończyły się dla cudzoziemców pozytywnie, udzieleniem zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP.** Uzasadniając swoje decyzje Szef Urzędu podzielił stanowisko Rzecznika,

¹² V.530.10.2014 – raport z wizytacji przeprowadzonej w dniu 23 października 2014 r.

zgodnie z którym wydalenie członków rodziny z Polski naruszałoby ich prawo do poszanowania życia rodzinnego

2. Sprawa dotycząca wydalenia z Polski rodziny Ormian.

Rzecznik podjął również działania w podobnej sprawie, dotyczącej rodziny Ormian, która przyjechała do Polski w 1994 r. Od tamtej pory cudzoziemcy żyli i pracowali w Polsce, a ich dzieci uczyły się w polskich szkołach, choć nie dysponowali żadnym zezwoleniem pobytowym. W 2010 r. wojewoda orzekł jednak o wydaleniu członków rodziny z Polski. Rozstrzygnięcia wojewody utrzymał następnie w mocy Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Decyzje Szefa Urzędu zaskarżone zaś zostały do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

Po zapoznaniu się z aktami sprawy **Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniach toczących się przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym.** Rzecznik uznał bowiem, że Szef Urzędu nie ocenił w sposób prawidłowy tego, w jaki sposób ewentualne wydalenie cudzoziemców wpłynie na prawo do ochrony prawnej życia prywatnego i rodzinnego oraz prawo do decydowania o swoim życiu osobistym, gwarantowane każdemu, a zatem również cudzoziemcom, tak w prawie krajowym, jak i w aktach prawa międzynarodowego. Interwencja Rzecznika przyniosła pozytywny skutek: **Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił decyzje orzekające o wydaleniu cudzoziemców z terytorium RP.**

3. Sprawa nadania obywatelstwa polskiego wietnamskiej aktywistce.

Rzecznik Praw Obywatelskich podjął dość wyjątkową interwencję, apelując do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie obywatelstwa polskiego wietnamskiej dziennikarce i działaczce organizacji pozarządowych, zasłużonej dla społeczności wietnamskiej w Polsce. Ostatecznie wniosek o

nadanie obywatelstwa polskiego, złożony przez samą zainteresowaną, załatwiony został pozytywnie.

Podsumowanie.

Wśród dotychczasowych sukcesów Rzecznika Praw Obywatelskich na gruncie ochrony praw cudzoziemców wymienić można:

- przeprowadzenie w 2012 r. abolicji dla cudzoziemców przebywających w Polsce nielegalnie,
- podjęcie przez resort edukacji prac nad kompleksowym uregulowaniem kwestii nauczania małoletnich cudzoziemców przebywających w ośrodkach strzeżonych,
- poprawa warunków bytowych w ośrodkach strzeżonych,
- wprowadzenie alternatywnych do detencji środków zabezpieczających przebieg postępowań administracyjnych w sprawach zobowiązania cudzoziemca do powrotu do kraju pochodzenia,
- podjęcie przez resort spraw wewnętrznych wstępnych prac, zmierzających do poprawy sytuacji prawnej migrantów pochodzących z państw członkowskich UE, a także
- zainicjowanie dyskusji na temat wprowadzenia ustawowego zakazu umieszczania dzieci i ich opiekunów w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców.

Załącznik. Dane statystyczne.

Od lipca 2010 r. do czerwca 2015 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzonych było **ponad 600** spraw dotyczących ochrony praw cudzoziemców.

W tym okresie pracownicy Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego w Biurze RPO przeprowadzili **35** wizytacji związanych z ochroną praw cudzoziemców. Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich odwiedzili:

w roku 2011:

- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców i areszt w celu wydalenia w Przemyślu,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Lininie,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Łukowie,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Mosznej,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Lublinie,

w roku 2012:

- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Grotnikach
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Czerwonym Borze,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Białymstoku,
- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Grupie,

- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub azylu w Warszawie-Targówku,
- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców w Lesznowoli,
- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców i areszt w celu wydalenia w Białej Podlaskiej,
- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców i areszt w celu wydalenia w Białymstoku,

w roku 2013:

- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców i areszt w celu wydalenia w Kętrzynie,

w roku 2014:

- Ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Dębaku,
- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim,
- Ośrodek strzeżony dla cudzoziemców w Przemyślu,
- Drogowe przejście graniczne pomiędzy Polską i Ukrainą w Medyce, punkt przyjmowania wniosków o nadanie statusu uchodźcy przy Placówce Straży Granicznej w Medyce.

W związku z prowadzonymi przez Rzecznika Praw Obywatelskich badaniami nad dostępem małoletnich cudzoziemców do edukacji przeprowadzono także wizytacje w szkołach podstawowych i gimnazjach. Były to:

- Zespół Szkół w Coniewie,
- Szkoła Podstawowa w Czachówku,
- Zespół Szkół nr 1 w Brwinowie,
- Szkoła Podstawowa nr 5 w Łukowie,
- Gimnazjum nr 3 w Łukowie,
- Szkoła Podstawowa nr 31 w Lublinie,
- Gimnazjum nr 14 w Lublinie,

- Zespół Szkolno – Gimnazjalny w Grotnikach,
- Szkoła Podstawowa w Porytem – Jabłoni,
- Szkoła Podstawowa nr 26 w Białymstoku,
- Gimnazjum nr 16 w Białymstoku,
- Szkoła Podstawowa w Grupie k. Grudziądza,
- Gimnazjum w Michalu,
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Białej Podlaskiej,
- Szkoła Podstawowa nr 58 w Warszawie – Targówku,
- Gimnazjum nr 141 w Warszawie – Targówku.